

حکمت

پیامبر(ص):

الدعوات، ص ۴۰، ح ۹۷

مَنْ أُعْطِيَ لَهُ خَمْسًا لَمْ يَكُنْ لَهُ غَدْرٌ فِي تَرْكِ عَمَلِ الْآخِرَةِ: زَوْجَةٌ صَالِحَةٌ تُعِينُهُ عَلَى أَمْرِ دُنْيَاةٍ وَ آخِرَتِهِ وَ بَنُونَ أَبْرَارٌ وَ مَعِيشَةٌ فِي بَلَدِهِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يَدَارِي بِهِ النَّاسَ وَ حُبُّ أَهْلِ بَيْتِهِ؛
به هر کس پنج چیز داده شد، بهانه‌ای در ترک کار آخرت ندارد: زنی شایسته که او را در امور دنیا و آخرتش یاری کند، فرزندان خوب، امکاناتی در شهر خود و اخلاقی خوب که با آن، با مردم مدارا کند و دوستی خاندان من.

یادداشت

چرا اسلام مدیریت اقتصادی خانواده را به عهده مرد گذاشته است

آرامش خاطر زن؛ ارمغان مسئولیت

اقتصادی مرد در خانواده

مطابق با فقه اسلامی مدیریت اقتصادی خانواده در دست مرد است و این مرد خانواده است که وظیفه دارد در قالب نفقه، هزینه‌های زندگی زن و فرزندان را به عهده بگیرد. بر همین اساس طبق توصیه‌های دینی، وظیفه اصلی زن در خانه و خانواده رتق و فتق و مدیریت امور

است. بر این مبنا حتی زن در قبال انجام امور خانه می‌تواند از مرد مزد طلب کند و مرد هم موظف است به زن به‌ازای خانه‌داری و حتی شیرینی که به فرزندان می‌دهد، پول پرداخت کند. با وجود این طبق توافقی که میان مرد و زن در کانون خانواده وجود دارد، کمتر پیش می‌آید که زن در قبال انجام کارهای خانه یا شیر دادن به فرزندان طلب مزد کند. تنها شرط پرداخت نفقه از سوی مرد به زن تمکین است به این معنا که زن ولایت مرد در خانواده را بپذیرد و به رسمیت بشناسد. در چنین ساختاری می‌توان تقسیم عادلانه وظایف و مسئولیت‌ها را میان زن و مرد بر مبنای استعدادها و خلقت‌شان شاهد بود. بر این اساس است که زنان به‌عنوان جنس ظریف‌تر و احساسی‌تر، مدیر خانه و خانواده‌اند و مردان مسئولیت‌های اقتصادی و تامین معاش خانواده را به عهده دارند. این مسأله برای زن یک آرامش و امنیت خاطری فراهم می‌آورد تا با فراغ بال بتواند به وظیفه اصلی خود که همان تربیت فرزند و مدیریت نظام خانواده است به شکلی شایسته‌تر بپردازد.

در برابر این در نظام‌های حقوقی غیردینی و ساختار دنیای غرب با شعار برابری زن و مرد، زنان را به خارج از خانه می‌کشند و زن در دنیای غرب و در ساختارهای حقوقی غیراسلامی علاوه بر این که باید بار مسئولیت خانه و خانواده را به دوش بکشد در ساختارهای اجتماعی نیز باید نقش آفرینی کند و پا به پای مردان در حوزه مدیریت اقتصادی خانه و خانواده حضور داشته باشد. موضوعی که موجب فشاری مضاعف به زنان می‌شود و فرسودگی آنها را در پی دارد. این اما فقط یک بخش ماجراست. حضور زن در محیط‌های کاری بدون رعایت ضوابطی همچون اختلاط زن و مرد و عدم حفظ ارزش‌ها و حریم‌ها می‌تواند صدمات متعددی را به زنان وارد کند.

در واقع بسیاری از قوانین مورد تأکید اسلام که به عهده مرد گذاشته شده در جهت حفظ حریم زن است. در کنار اینها نکته دیگری که باید مد نظر قرار گیرد، استفاده از زن به عنوان نیروی کار ارزان قیمت است.

موضوعی که با انقلاب صنعتی در دنیای غرب مطرح شد و پس از آن با انقلاب جنسی و راه انداختن جریان‌هایی همچون فمینیسم تلاش شد تا زنان را از خانه و خانواده بیرون کشیده و به عنوان نیروی کار ارزان قیمت وارد واحدهای صنعتی و تولیدی کنند تا شاهد بروز ظلمی مضاعف به زنان باشیم. در نهایت اما هنوز هم در بسیاری از کشورهای اروپایی و آمریکا زنان در مشاغل مشابه با مردان از حقوق پایین‌تری برخوردارند. این مسأله تا آنجا پیش رفته که در اتحادیه اروپا روز ۴ نوامبر ۱۳/۲۰۱۹ آبان، روز «برابری دستمزد زنان و مردان» نام گرفته است.

در این روز فعالان حقوق زنان در سراسر اروپا در چارچوب برنامه‌های مختلف، خواستار تعیین دستمزدی برابر با مردان می‌شوند. با وجود این در عصر حاضر همچنان زنان و مردان در دنیای غرب برای شغل مشابه، دستمزد برابری دریافت نمی‌کنند تا ثابت شود، نگاه غرب به زن فقط نگاهی ابزاری بوده و بیرون کشیدن زن از خانه با شعارهایی همچون تساوی حقوق تنها پوششی برای تامین نیروی کار ارزان قیمت بود و نه بیشتر.

روایتی از کتابی که رهبر معظم انقلاب در دیدار با اقشار بانوان به آن اشاره داشتند

برشی از ظلم به سیاهپوستانی در کلبه عمو تام

حسین احمدی

چاردیواری

هریت بیچر استو، نویسنده کلبه عمو تام یک زن با گرایش‌های قوی مذهبی و مسیحی است. گرایش‌های نویسنده را می‌توان در تصویر کردن شخصیت اول رمان به روشنی مشاهده کرد. عمو تام شخصیت اصلی داستان، یک برده رنج‌کشیده سالمند مسیحی و مطیع و آرام و صادق است. اتفاقاتی که در طول داستان برای او می‌افتد شبیه باورهای مسیحیان درباره اتفاقاتی است که برای مسیح رخ می‌دهد. حدود ۱۰ ماه طول کشید تا هریت بیچر کل داستان خود را در قالب پاورقی روایت کند. تقریباً همزمان با انتشار آخرین قسمت پاورقی کلبه عمو تام کل داستان در قالب یک کتاب هم منتشر شد. در کمتر از یک سال این رمان ۳۰۰ هزار نسخه فروخت. استقبال از این کتاب در قرن نوزدهم به حدی بالا بود که بعد از کتاب مقدس، عنوان پرفروش‌ترین کتاب این قرن را از آن خود کند. کلبه عمو تام منشأ اقتباس برای هنرهای نمایشی و سینمایی هم بود و به نوعی امنیت مالی برای استو به ارمغان آورد. همین هم باعث شد که او بتواند تمام وقت بنویسد. او چند اثر ضد برده‌داری دیگر هم منتشر کرد اما هیچ‌کدام نتوانستند موفقیت کلبه عمو تام را تکرار کنند. خانم نویسنده در یازدهم تیرماه ۱۲۷۵ هجری شمسی درگذشت. حالا در آمریکا گرچه برده‌داری به مفهوم قدیمی‌اش منسوخ شده اما شاهد نوع تازه‌ای از برده‌داری هستیم و همچنان سیاهپوستان و رنگین‌پوستان از طبقات فرودست اجتماعی هستند و از تبعیض‌های نژادی گوناگون رنج می‌برند. تبعیض‌هایی که حتی در مرگ و میرهای کرونا بی هم خودش را نشان داد و آمار مرگ و میر رنگین‌پوستان در آمریکا تفاوت معناداری با آمار مرگ و میر سفیدپوستان داشت تا نشان بدهد برده‌داری در آمریکا منقرض نشده، بلکه و فقط نوعش تغییر کرده است!

هر چند هنوز هم برده‌داری در آمریکا و غرب تمام نشده و به اشکال گوناگون ادامه دارد اما سال‌ها برده‌داری در آمریکا و آزار و اذیت سیاهپوستان و مبارزاتی که آنها برای آزادی و داشتن یک زندگی معمولی داشته‌اند، دستمایه نگارش ده‌ها جلد کتاب و موضوع بسیاری از فیلم‌های سینمایی بوده است. رمان کلبه عمو تام یکی از این کتاب‌هاست که رهبر انقلاب در دیدار اقشار مختلف بانوان با اشاره به سوءاستفاده نظام سرمایه‌داری غرب از زنان و سیاهپوستان برای به‌کارگیری نیروی کار ارزان قیمت به این کتاب هم اشاره داشتند. این اثر بر پایه آنچه که در واقعیت اتفاق افتاده و نویسنده آن را به چشم دیده، نوشته شده است. آبراهام لینکلن درباره این رمان گفته بود که یکی از دلایل جنگ‌های داخلی آمریکا بر سر آزادی بردگان انتشار رمان کلبه عمو تام بود. هرچند رسانه و تاریخ لینکلن را رئیس جمهوری سنده است که فرمان لغو بردگی را امضا کرد اما هدف اصلی او از این کار حفظ تمامیت ارضی آن روز آمریکا بود. وی در تعهد به این هدف چنان پایبند بود که در متنی منسوب به او آمده اگر مجبور شود برای این هدف، برده‌داری را تداوم دهد این کار را می‌کند، اگر مجبور شود آن را لغو کند باز هم این کار را خواهد کرد و اگر مجبور شود تحت شرایطی تن به لغو داده و تحت شرایطی هم تن به تداومش دهد باز هم این کار را خواهد کرد! بر این اساس هدف اصلی لینکلن حفظ یکپارچگی آمریکا بود نه نگرانی‌های انسانی برای انسان‌هایی که به زور از آفریقا ربوده می‌شدند تا در بازارهای آمریکا به عنوان برده فروخته شوند. در میانه چنین شرایط ملتهب اجتماعی و سیاسی است که کلبه عمو تام منتشر می‌شود.

نهضت اسلامی زن، سفید بود

اسلام در عین آن که زنان را به حقوق انسانی‌شان آشنا کرد و به آنها شخصیت و حریت و استقلال داد، هرگز آنها را به تملد و عصیان و طغیان و بدبینی نسبت به جنس مرد وادار نکرد.

نهضت اسلامی زن، سفید بود، نه سیاه و نه قرمز و نه کبود و نه بنفش؛ احترام پدران را نزد دختران و احترام شوهران را نزد زنان از میان نبرد، اساس خانواده‌ها را متزلزل نکرد، زنان را به شوهرداری و مادری و تربیت فرزندان بدبین نکرد، برای مردان مجرد و شکارچی اجتماع - که دنبال شکار مفت می‌گردند - وسیله درست نکرد، زنان را از آغوش پاک شوهران و دختران را از دامن پرمهر پدران و مادران تحویل صاحبان پست اداری و پولداران نداد ....

کاری نکرد که از آن سوی اقیانوس‌ها ناله به آسمان بلند شود که ای‌وای کانون مقدس خانواده متلاشی شد، اطمینان‌پذیری از میان رفت، با این همه فساد چه کنیم؟ با این همه بچه‌کشی و سقط جنین چه کنیم؟ با ۴۰ درصد نوزاد زنا چه کنیم؟ نوزادانی که پدران آنها معلوم نیست و مادران آنها چون آنها را در خانه پدري مهربان به دنیا نیاورده‌اند علاقه‌ای به آنها ندارند و همین که آنها را به یک مؤسسه اجتماعی تحویل می‌دهند هیچ وقت سراغ شان نمی‌آیند. در کشور ما نیازمندی به نهضت زن هست اما نهضت سفید اسلامی، نه نهضت سیاه و تیره

اروپایی، نهضتی که دست جوانان شهوت‌پرست از شرکت و دخالت در آن کوتاه باشد، نهضتی که به راستی از تعلیمات عالیه اسلامی سرچشمه بگیرد، نه این که به نام تغییر قانون مدنی قوانین مسلم اسلامی دستخوش هوی و هوس قرار گیرد، نهضتی که در درجه اول به یک بررسی عمیق و منطقی بپردازد تا روشن کند در اجتماعاتی که نام اسلام بر خود نهاده‌اند چه اندازه تعلیمات اسلامی اجرا می‌گردد.

استاد مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، ص ۷۶/۷۵